

# Beslut

---

efter kvalitetsgranskning av undervisning i  
svenska som andraspråk i årskurs 7–9 vid  
Kunskapsskolan i Gävle

# Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av undervisningen i svenska som andraspråk i årskurs 7-9.

Frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektor organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet?
2. I vilken utsträckning gör rektor en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av svenska som andraspråk?
3. I vilken utsträckning genomförs undervisningen i svenska som andraspråk enligt kursplanen och med god kvalitet?
  - a) I vilken utsträckning täcker undervisningen kursplanens centrala innehåll?
  - b) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet?
  - c) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt att den ger alla elever oberoende av könstillhörighet rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå?

Bedömningen för respektive område (frågeställning 1 och 2 samt underfrågorna 3a-3c) görs i tre nivåer - *hög utsträckning, i delar och låg utsträckning* - utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier för granskningen. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i delar kan Skolinspektionen rekommendera att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder och resultat begärs i så fall av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning inom hela det granskade området kan Skolinspektionen lämna framtidsytande kommentarer som stöd för skolans arbete med att ytterligare utveckla verksamheten.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet, forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande.

Granskningen genomförs i 30 skolor och i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Skolinspektionen besökte Kunskapsskolan i Gävle den 7–8 februari 2019. Besöket genomfördes av utredarna Sofia Ydrefors och Daniel Nilsson. Elever som läser svenska som andraspråk, lärare som undervisar i ämnet och rektorn intervjuades vid besöket. Dessutom har lektionsobservationer och dokumentstudier genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.<sup>1</sup>

## Beslut

---

Kvalitetsgranskningen avslutas eftersom alla de granskade områdena uppfyller Skolinspektionens kvalitetskriterier i hög utsträckning.

### 1. Organisatoriska förutsättningar

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet.

### 2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning avseende elevers behov av svenska som andraspråk.

#### 3a. Undervisningens innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas.

#### 3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever oavsett könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

#### 3c. Elevers möjligheter att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå.

---

<sup>1</sup> Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/SVA/>

# Skolinspektionens bedömningar

## 1. Organisatoriska förutsättningar

### Författningsstöd

2 kap. 10, 13 och 34 §§, 4 kap. 4–7 §§ skollagen

5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen (2011:185)

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

*Här bedöms i vilken utsträckning rektorn arbetar för att undervisningen ska bedrivas av behöriga lärare som ges relevant kompetensutveckling, samt om rektorn organiserar undervisningsgrupperna utifrån eleverna behov och kunskapsnivå i svenska. Vidare bedöms i vilken utsträckning rektorn leder och utvecklar ämnet.*

### Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet. Skälen till bedömningen är att all undervisning i ämnet bedrivs av den behöriga läraren. Vidare samverkar läraren med kollegor på skolan och i koncernen kring undervisningen, och får dessutom stöd av koncernens pedagogikavdelning, till exempel genom gemensamma planeringar för undervisningen. Undervisningen och resultaten i svenska som andraspråk följs upp på individ- och gruppnivå, och dessutom utifrån kön, på samma sätt som övriga ämnen.

### Behörighet och kompetensutveckling

Läraren som undervisar i svenska som andraspråk är legitimerad och behörig i ämnet. Tjänstefördelningen säkerställer att det är den behöriga läraren som bedriver all undervisning i svenska som andraspråk.

Läraren har sedan hen blev behörig i ämnet för cirka två år sedan inte gått någon fortbildning. Något behov av fortbildning så snart efter utbildningen har inte ansetts behövas. Läraren får stöd genom samverkan med övriga språklärare på skolan samt genom det nätverk för lärare i svenska som andraspråk inom koncernen. Inom nätverket träffas lärarna vid två tillfällen per år men arbetar också med att stötta varandra och dela tips och idéer kontinuerligt mellan träffarna. Läraren får också stöd från koncernens pedagogikavdelning, bland annat genom informationsbrev och stöddokument.

### Organisering

Undervisningen i svenska som andraspråk på skolan ges i separat klass<sup>2</sup>. Det finns två sådana grupper i svenska som andraspråk på skolan, en för årskurs 7 och 8 och en för årskurs 9. Uppdelningen utgår delvis från att det i årskurs 9 genomförs nationella prov vilket kräver riktade insatser för de elever som går i årskurs 9. Undervisningen bedrivs

<sup>2</sup> Med separat klass menas att undervisningen bedrivs separat i egen undervisningsgrupp. När undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs i samma grupp som undervisningen i ämnet svenska benämns det att den bedrivs i samlad klass.

enligt Kunskapsskolans upplägg med undervisning i föreläsningsspass där läraren föreläser inför en grupp elever, kommunikationsspass där eleverna arbetar med problemlösning i grupp, workshopsspass där eleverna arbetar individuellt med uppgifter från olika ämnen och kan få hjälp av aktuell ämneslärare samt seminarier då eleverna diskuterar och analyserar ett specifikt ämne i grupp.

Varje ämne planeras individuellt utifrån ett för eleven uppsatt mål. Den behöriga läraren håller i eller är tillgänglig för eleverna vid varje undervisningsspass. Vissa undantag görs dock för de elever som kommit långt i sin utveckling och därför även kan få delta vid workshopsspass som en lärare i svenska håller i. Läraren i svenska som andraspråk har även något som kallas för språkutvecklingsspass där eleverna får stöd kring uppgifter i andra ämnen. Rektorn beskriver att undervisningen i svenska som andraspråk styrs genom koncernens pedagogikavdelningen. Pedagogikavdelningen gör planeringar i ämnet och säkrar på så sätt att undervisningen bedrivs i enlighet med styrdokumentet. Genom pedagogikavdelningen får även skolan påminnelser om förändringar och nyheter kring regelverk och forskning.

#### ***Utveckling av ämnet***

Resultaten i svenska som andraspråk följs upp på samma sätt som övriga ämnen i kvalitetsredovisningen som görs på skolan. Eleverna som läser svenska som andraspråk har höga resultat i ämnet och generellt så har flickor något bättre resultat i svenska som andraspråk än vad pojkar har. Planeringar för svenska som andraspråk finns tillgängliga för rektorn i skolans datasystem där alla ämnens planeringar finns tillgängliga. Det är biträdande rektor som deltar vid ämneslagsmöten och rapporterar till rektorn. Rektorn gör klassrumsobservationer och diskuterar undervisningen med elever och lärare. Rektor får också signaler från enskilda elever och lärare hur undervisningen fungerar och följer upp elevernas resultat avseende betyg och resultat på nationella prov.

Ämnet svenska som andraspråk har hög status på skolan. Läraren i svenska som andraspråk ingår i ämneslaget för svenska och i skolans indelning av zoner ingår ämnet svenska som andraspråk i språkzonen. Rektorn beskriver att personalen ser svenska som andraspråk som kärnan i det språkutvecklande arbetssättet på skolan. Att personalen ser hur undervisningen i övriga ämnen utvecklas genom det språkutvecklande arbetssättet är en bidragande faktor till att svenska som andraspråk har hög status på skolan uppger rektorn.

Rektorn har inte fattat beslut om några särskilda utvecklingsinsatser avseende svenska som andraspråk eftersom hen bedömt att det inte behövs. Utbildningsinsatser har dock genomförts för all personal på skolan i syfte att öka förståelsen för hur andraspråkselever utvecklar språket samt vilka utmaningar som finns kring detta. Bland annat har det fokuserats på hur lärarna kan erbjuda eleverna som läser svenska som andraspråk olika anpassade sätt att redovisa uppgifter så att det är deras kunskapsnivå och inte språkliga nivå som bedöms. Läraren i svenska som andraspråk har planerat och genomfört dessa utbildningar för personalen på skolan. De så kallade språkutvecklingsspassen då eleverna ges stöd i sitt arbete i övriga ämnen ser läraren som väsentligt för elevernas möjligheter att lyckas med sin utbildning och något som läraren skulle vilja utveckla ytterligare.

## 2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Författningsstöd  
2 kap. 10 § skollagen  
5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen  
Lgr 11, 5 Kursplaner

*Här bedöms i vilken utsträckning rektorn gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk.*

### Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av svenska som andraspråk. Skälen till bedömningen är att det görs en individuell behovsbedömning när eleven börjar på skolan och vid ett senare tillfälle för att bedöma om behov av undervisning i svenska som andraspråk kvarstår. Rektorn fattar beslut om en elev ska läsa svenska som andraspråk och bedömningen utgår bland annat från de test som görs för alla nya elever där bland annat läsförmågan testas. Skolinspektionen ser positivt på att det under utredning och vid beslut förs en dialog med elev och vårdnadshavare. Skolinspektionen vill dock framhålla att det är elevens behov och förutsättningar som avgör om en elev ska läsa svenska som andraspråk. Det är också viktigt att det finns rutiner för när och hur nya bedömningar ska göras för att säkerställa om elevens behov av undervisning i svenska som andraspråk kvarstår.

#### **Bedömning av elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk**

Det är elevens behov och förutsättningar som avgör om en elev ska läsa svenska som andraspråk. Nya elever på skolan genomgår kartläggande tester. Resultaten av testerna samt den dokumentation som kommer från överlämnande skola ligger till grund för beslutet om en elev ska läsa svenska eller svenska som andraspråk. Det är ämneslaget som tar fram underlaget för vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk och rektorn som fattar besluten. Även om eleven och vårdnadshavaren kan önska om eleven ska läsa svenska som andra språk, är det i första hand elevens behov och förutsättningar som avgör vilket ämne eleven ska läsa.

När eleven börjar läsa svenska som andraspråk kartlägger läraren elevens kunskaper i svenska som andraspråk vidare genom Skolverkets material "Bygga svenska". Det är möjligt för en elev som läser svenska som andraspråk att byta till svenska om eleven inte längre har behov att läsa svenska som andraspråk beskriver läraren. Det har hänt att elever bytt från svenska till svenska som andraspråk men inte tvärtom.

### 3a. Undervisningens innehåll

Författningsstöd  
Lgr 11, 5 Kursplaner

*Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen täcker kursplanens centrala innehåll.*

### Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas. Skälen

till bedömningen är att den övergripande planeringen för ämnet görs utifrån ämnets kursplan och att läraren följer planeringen.

### Undervisningens innehåll

Den centrala pedagogiska avdelningen har tagit fram en planering för ämnet som utgår från kursplanen samt matriser som är gemensamma för hela koncernen kring innehåll och progression utifrån de mål eleverna satt upp. Sådana delar som är typiska för svenska som andraspråk ingår i undervisningen och planeringen för densamma. Bland annat bearbetas ordbildning och begrepp i undervisningen och läraren berättar att hen diskuterar språkliga strategier med eleverna utifrån deras individuella behov.

### 3b. Undervisningens kvalitet och nivå

#### Författningsstöd

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 och 14 §§, 10 kap. 20 a § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

*Här bedöms i vilken utsträckning undervisning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven. Särskilt bedöms i vilken utsträckning undervisningen kännetecknas av de framgångsfaktorer som vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefulla.*

#### Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever oavsett könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet. Skälen till bedömningen är att undervisningen till stor del kännetecknas av ett andraspråksperspektiv. Eleverna ges dessutom utmaningar på en individuell nivå utifrån sina mål och förutsättningar samtidigt som undervisningen bedrivs sammanhållet gällande innehåll och metod.

#### Undervisningens kvalitet

Undervisningen präglas till stor del av ett andraspråksperspektiv. En stor del av undervisningen bygger till exempel på att utveckla ord- och begreppsförståelse samt samtal om språket i syfte att skapa en metaspråklig förståelse hos eleverna. Läraren arbetar med språkliga strategier och växlar mellan förklarande enklare beskrivningar av ord och sammanhang och att utmana eleverna på en åldersadekvat nivå. Läraren delar bland annat in eleverna i grupper utifrån modersmål så att eleverna vid behov kan hjälpa varandra på sitt modersmål. Vid de observerade lektionerna använder eleverna även mallar som stöd i sitt arbete att formulera en text. Läraren återkopplar ofta till mallen och resonerar med eleverna kring de olika delarna i en argumenterande text och vad som kännetecknar en sådan text. Läraren växlar mellan ämnesspecifika begrepp och ett mer vardagligt språk samt lyfter diskussionen till en metaspråklig nivå genom att ta upp grammatiska begrepp och förklaringar. Undervisningen varierar också genom att växla mellan genomgång eller högläsning av läraren, grupparbete med diskussioner samt gemensamma diskussioner och redovisning i helgrupp. Läraren uppger att undervisningen i svenska som andraspråk kännetecknas av spontana samtal mellan elever och mellan elever och läraren. Miljön beskrivs som öppen och tillåtande av såväl läraren som eleverna och eleverna berättar att de får stöd av läraren och vet vad som förväntas av dem genom samtal med läraren och de matriser och måldokument som finns.

Undervisningen beskrivs också som intressant av eleverna då läraren utgår från deras intresse vid val av diskussionsämnen och uppgifter. Eleverna beskriver också alla behandlas lika oavsett bakgrund eller om de är pojkar eller flickor.

#### **Undervisningens nivå**

Undervisningen anpassas individuellt så att varje elev utmanas efter sina förutsättningar och mål. Läraren använder sig kontinuerligt av formativ bedömning i undervisningen för att kunna anpassa undervisningen utifrån elevernas individuella behov och förutsättningar. Arbetsuppgifterna är gemensamma i gruppen men eleverna genomför arbetet på olika nivåer utifrån sina individuella mål och förutsättningar. De olika stegen i elevernas individuella målstyrda planering utgår från förmågorna som ska uppnås enligt kursplanen och läraren analyserar ofta elevernas texter och kartlägger elevernas behov. Eleverna beskriver att både läraren och den individuella arbetsgången de följer hjälper dem att veta vad som krävs av dem samt bidrar till en lagom utmanande nivå. Eleverna tycker också att läraren utgår från elevernas intresse i undervisningen för att göra den intressant och åldersadekvat. Läraren anpassar den individuella stöttningen för elever snarare än att förenkla nivån på undervisningen. Detta genom att de gemensamma uppgifterna utgår från samma text men anpassas till elevens nivå i det fortsatta arbetet. Vid val av litteratur för enskild läsning utgår läraren från elevens språkliga nivå. Läraren beskriver de små elevgrupperna som en förutsättning för att kunna anpassa undervisningen och ge individuellt stöd till varje enskild elev. Även av observationer framgår att läraren ger eleverna mycket individuellt stöd vid så kallade workshopspass. Eleverna har också personlig handledning varje vecka då elevens schema justeras utifrån hur eleven kunnat följa sin planering.

### **3c. Elevernas möjlighet att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll**

#### **Författningsstöd**

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

*Här bedöms i vilken utsträckning eleverna oavsett könstillhörighet ges möjlighet att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet.*

#### **Samlad bedömning**

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna oberoende av könstillhörighet ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå. Skälen till bedömningen är att läraren medvetet planerar och genomför undervisningen så att eleverna ofta får träna på att samtala och skriva, till exempel genom att de uppmuntras att prata såväl i par som i smågrupper.

#### **Elevernas möjligheter att kommunicera på svenska**

Läraren låter medvetet eleverna visa sina kunskaper utan krav på språklig korrekthet samtidigt som de ges goda möjligheter att utveckla ordförråd och begreppsförståelse. Läraren beskriver att undervisningen kännetecknas av spontana samtal mellan lärare och elev. Eleverna anser att de får öva på att kommunicera i tillräcklig grad och förklarar att läraren, på ett vänligt sätt, rättar eleverna om de uttalar något fel.

Läraren beskriver att det inledningsvis i ett arbetsområde är stort fokus på den talade kommunikationen för att övergå till att bli ett större fokus på skriftlig kommunikation avslutningsvis. Eleverna ges möjlighet att kommunicera i smågrupper och par såväl som i helklass. Läraren beskriver också hur olika metoder används i syfte att få elever att våga kommunicera. Genom att få börja med att framföra sina åsikter i mindre grupp eller enskilt med läraren bygger eleven upp självförtroendet för att våga tala inför hela gruppen. Läraren poängterar vikten av att eleverna ska våga kommunicera. Läraren hjälper eleverna individuellt att hitta språkliga strategier när den språkliga förmågan är lägre än den kognitiva. Rektorn beskriver att skolan har ett individperspektiv och att eleverna ges samma förutsättningar oavsett kön och bakgrund.

#### På Skolinspektionens vägnar

**X** Sofia Lindstrand

Sofia Lindstrand  
Beslutsfattare  
Signerat av: Sofia Lindstrand

**X** Daniel Nilsson

Daniel Nilsson  
Utredare  
Signerat av: Daniel Nilsson

I handläggningen av ärendet har även utredarna HG Arvidsson och Annika Welinder samt avdelningsjurist Stina Nilsson medverkat.

## Bilaga: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

---

På Kunskapsskolan i Gävle läser 20 elever i årskurs 7–9 svenska som andraspråk. Kunskapsskolan i Gävle har ingen förberedelseklass och ingen av eleverna på skolan läser inom ramen för prioriterad timplan. På skolan sker undervisningen i svenska som andraspråk separerat från svenska och undervisningen bedrivs i en undervisningsgrupp för årskurs 7 och 8 samt en undervisningsgrupp för årskurs 9. Undervisningen utgår från Kunskapsskolans gemensamma arbetssätt i svenska som andraspråk, som är framtaget av koncernens pedagogikavdelning. Det finns ingen nivågruppering inom grupperna men eleverna arbetar utifrån individuellt uppsatta mål enligt Kunskapsskolans arbetssätt. Undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs av behörig och legitimerad lärare i svenska som andraspråk.